

SENDAİ ÇERÇEVESİ BAĞLAMINDA AFET YÖNETİMİNDE SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ: HOPA ARAMA VE KURTARMA DERNEĞİ ÜZERİNE NİTEL BİR ARAŞTIRMA

Bulut DOĞAN*
Umut Mevlüt OCAK**

ÖZ

Bu çalışma, afet yönetimi sürecinde sivil toplum kuruluşlarının (STK) etkinliğini incelemektedir. Örnek olay olarak Hopa Arama ve Kurtarma Derneği (HOPAK) ele alınmış, derneğin risk azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme aşamalarındaki rolü, Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi'nin (2015–2030) ilkeleri bağlamında gönüllülerle yapılan görüşmeler üzerinden değerlendirilmiştir. Araştırmanın amacı, STK'ların afet yönetimindeki rollerini HOPAK örneğiyle anlamak; derneğin yerel ve ulusal ölçekteki katkı ve etkinliğini ölçmektir. Çalışma, afet yönetimi–sivil toplum ilişkisine literatür katkısı sunmayı hedeflemiştir. Nitel araştırma tasarımıyla yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmış, HOPAK yönetici ve gönüllüleriyle yapılan görüşmeler analiz edilmiştir. Bulgular, STK'ların afet yönetiminde toplulukları güçlendirme, risk azaltma ve müdahalede kritik roller üstlendiğini göstermiştir. Analiz üç ana tema ortaya çıkarmıştır: devlet–STK koordinasyonu, gönüllülük ve toplumsal katılım, yerel risk azaltma ve hazırlık. Bunlar on altı başlıkta irdelenmiştir. Katılımcılar HOPAK'ın AFAD ile akreditasyon, ortak eğitim faaliyetleri ve toplumda afet bilincini artırıcı çalışmalara vurgu yapmıştır. Çalışma, STK rollerini somutlaştırarak literatüre katkı sağlamakta; arama–kurtarma ve akreditasyon süreçlerine katılımı teşvik eden öneriler geliştirmektedir. Araştırmanın sınırlılıkları, yalnızca HOPAK örneğiyle sınırlı kalması, görüşmelerin kısıtlı zamanda yapılması ve cinsiyet temsiliyetinin düşük olmasıdır. Buna rağmen çalışma, yerel bir STK'nın afetlerdeki rolünü uluslararası ilkeler ışığında inceleyen özgün bir örnek sunmaktadır.

Anahtar kelimeler: Afet Yönetimi, Sivil Toplum Kuruluşları, Sendai Çerçevesi, HOPAK

AN EVALUATION OF NON-GOVERNMENTAL ORGANIZATIONS IN DISASTER ADMINISTRATION WITHIN THE CONTEXT OF THE SENDAI FRAMEWORK: A QUALITATIVE STUDY ON THE HOPA SEARCH AND RESCUE ASSOCIATION

ABSTRACT

This study examines the effectiveness of non-governmental organizations (NGOs) in disaster management. As a case study, the Hopa Search and Rescue Association (HOPAK) was analyzed in terms of its roles in the stages of the disaster management cycle—risk reduction, preparedness, response, and recovery—within the framework of the Sendai Framework for Disaster Risk Reduction (2015–2030), based on interviews with volunteers. The aim is to understand the roles of NGOs in disaster management through the HOPAK example and to assess the association's contributions and effectiveness at local and national levels. The study seeks to contribute to the literature on disaster management–civil society relations. A qualitative research design was employed, using semi-structured interviews with HOPAK managers and volunteers. Findings indicate that NGOs play critical roles in empowering communities, reducing

Araştırma Makalesi

Makale Gönderim Tarihi: 25.06.2025

Yayına Kabul Tarihi: 22.09.2025

* Arş. Gör. Dr. Artvin Çoruh Üniversitesi, Hopa İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, bulutdogan@artvin.edu.tr, 0000-0002-1533-1641

** Bağımsız Araştırmacı, ocaku13@gmail.com, 0009-0000-7619-1980

risks, and conducting response activities. The analysis highlights three key themes: state-NGO coordination, volunteering and community participation, and local risk reduction and preparedness. Participants emphasized HOPAK's accreditation and joint training activities with AFAD, as well as its efforts to raise disaster awareness and promote solidarity. By concretizing the roles of NGOs in disaster management, the study contributes to the literature and offers recommendations for strengthening NGO participation in search and rescue and accreditation processes. Limitations include the focus on a single NGO, the time constraints of interviews, and limited gender representation. Despite these, the study presents an original case analyzing a local NGO's role in disasters within the framework of international principles.

Keywords: Disaster Management, Non-Governmental Organizations, Sendai Framework, HOPAK

Giriş

Bir kamu politikası süreci olarak afet yönetimi küresel, ulusal ve yerel düzeylerde, toplumların dirençliliğini artırmak için kritik bir öneme sahiptir. Afetler yarattıkları yıkım ve kayıplarla son yıllarda küresel gündemde gittikçe daha fazla önem kazanmakta ve gündeme gelmektedir. Günümüzde afetlerin etkili ve sürdürülebilir bir şekilde yönetilebilmesi için yalnızca devletlerin müdahalesi yetersiz kalmaktadır. Devletlerin yanı sıra küresel aktörlerin ve yerelde sivil toplum kuruluşlarının (STK) rolü de giderek artmaktadır. Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi 2015-2030 gibi küresel politika belgelerinde, afet öncesi, sonrası ve sonrası süreçlerinde yerel toplulukların güçlendirilmesi, risklerin azaltılması ve toplumların dayanıklılığının artırılması için STK'lar önemli aktörler olarak yer almakta ve faaliyetleri teşvik edilmektedir (SFDRR, 2015).

Afet yönetimi, doğası gereği çok aktörlü ve çok değişkenli kritik bir süreç olarak ortaya çıkmaktadır (AAYTS, 2025). Bu nedenle günümüzde yalnızca merkezi ve yerel yönetimlerin sorumluluğunda bir süreç olarak görmek zorlaşmakta; giderek STK'lar gibi devlet örgütlenmesi dışındaki aktörlerin, afetlere hazırlık, müdahale ve iyileştirme süreçlerinde kritik roller üstlendiği görülebilmektedir. "Afet yönetiminde, Hopa Arama ve Kurtarma Derneği (HOPAK) gibi sivil toplum kuruluşlarının, Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi'ne uygun şekilde yerel ve ulusal afetlere müdahale süreçlerindeki etkinliği ve katkıları nelerdir?" gibi temel bir soru çerçevesinde STK'ların afet yönetimindeki rolü, katkıları ve bunların afet yönetimindeki etkileri çalışma kapsamında değerlendirilmektedir. Bu araştırma sorusu, afet yönetiminin her aşamasında STK'ların etkili bir katılımının sağlanmasının gerekliliği ve bu katkıların nasıl daha verimli hale getirilebileceği konusuna da odaklanmaktadır.

Hopa Arama ve Kurtarma Derneği (HOPAK) afetle mücadele kapsamında çalışan yerel bir STK'dır. Bu STK'nın hem yerel hem de ulusal afetlerde gösterdiği katkılar konu açısından önemli bir örnek teşkil etmektedir (Doğan, 2023). Bununla beraber, afet yönetimi ve STK ilişkilerinin, özellikle Sendai Çerçevesi ile uyumu ekseninde değerlendirilmesi gereklidir. Bu bakımdan literatürdeki mevcut çalışmalar, devletin koordinasyonu, STK'ların yerel ve ulusal afetlerdeki rolü gibi birçok konuyu incelemiş olsa da afet yönetimi ve STK ilişkilerine dair örnek olay olarak kapsamlı bir incelemenin de literatüre eklenmesi elzemdir. Bu nedenle çalışma, HOPAK örneği üzerinden, afet yönetimindeki STK katkılarını, Sendai Çerçevesi'ne uyumlulukları bakımından incelemeyi hedeflemektedir.

Türkiye, 1999 Marmara Depremi sonrasında sivil toplumun sahadaki konumunu ve devlet-STK ilişkilerindeki dönüşümü üzerine çalışmalar yapılmıştır (Jalali, 2002; Kasapoğlu & Ecevit, 2003). IDRL (International Disaster Response Laws) çerçevesini izleyen Türk Kızılayı vaka çalışması, uluslararası yardıma erişim, mevzuat ve kurumsal koordinasyonun işleyişindeki güçlü/zayıf yönleri olay temelli olarak ortaya koymaktadır (Turkish Red Crescent Society,

2006). 2011 Van Depremi üzerine yapılan çalışmalar, karar alma ve iyileşme süreçlerinde merkezi kurumlarla yerel aktörlerin—STK'lar dâhil—etkileşimini inceleyerek yönetim boyutunu görünür kılmıştır (Platt & Drinkwater, 2016). 6 Şubat 2023 depremlerinin ardından ise sivil toplumun acil müdahale kapasitesi ile orta-uzun vadeli koordinasyon ihtiyacı, sahaya dayalı gözlemler ve resmî değerlendirmeler üzerinden haritalandırılmıştır (TÜSEV, 2023; SBB, 2023). Bu çalışmalar, Türkiye'de STK'ların afet döngüsünün farklı evrelerindeki rolleri üzerinden somutlaşmaktadır. Bununla birlikte makalede HOPAK'ın Sendai ilkeleriyle ilişkili, yerel düzeyde derinlemesine bir örnek sunması özgün katkısını ortaya koymaktadır.

Bu çalışmada HOPAK'ın afetler konusundaki faaliyetlerini derinlemesine inceleyerek ve gönüllülerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerden yararlanarak, afet yönetiminde sivil toplumun etkin bir şekilde nasıl yer alabileceğine dair veriler sunulmaktadır. Ayrıca, Sendai Çerçevesi gibi küresel afet risk azaltma stratejilerinin STK'lar tarafından nasıl hayata geçirilebileceğini göstererek, literatürdeki bu boşluğun doldurması hedeflenmektedir. Çalışma, Afet yönetiminde devletin koordinasyonu, yerel birimlerin güçlendirilmesi, STK'ların afet süreçlerine katkıları ve küresel aktörlerle iş birliği gibi birçok yönü ele almaktadır ve afet yönetiminde sivil toplumun daha etkin bir şekilde katılımını teşvik etmeye yönelik politikaların geliştirilmesine katkı sağlanmasına yönelik öneriler geliştirmesi bakımından önem arz etmektedir.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde afet yönetimi ve STK'lar üzerine kavramsal bir açıklamaya girişilmekte, Türkiye ve dünyadaki durum kısaca irdelenmektedir. Ayrıca konu özelinde Sendai Çerçevesinin rehber ilkelerine de değinilmektedir. Çalışmanın ikinci bölümünde HOPAK gönüllüleriyle, Sendai Çerçevesinin rehber ilkeleri çerçevesinde yapılan yarı yapılandırılmış görüşmenin bulgularına yer verilmektedir. Çalışmanın üçüncü bölümünde bulgular tartışılmakta, sonuç bölümüyle nihayete erdirilmektedir.

1. Afet Yönetimi, Sivil Toplum Kuruluşları ve Sendai Çerçevesi Perspektifi

Afetler, günümüzde hem sıklığı hem de etkileri giderek artan, toplumların yaşamını derinden sarsan ve geniş çaplı can ve mal kayıplarına neden olan olgular olarak karşımıza çıkmaktadır. Genel bir çerçevede, afetler; belirli bir coğrafyada, belirli bir zaman diliminde meydana gelerek hayatın olağan akışını fiziksel, ekonomik ve sosyal boyutlarda köklü biçimde kesintiye uğratan olaylar olarak tanımlanabilir. Bunun ötesinde, afetler, toplulukların mevcut kaynaklarını ve başa çıkma kapasitelerini aşan kriz durumları olarak da öne çıkmaktadır. Doğal, teknolojik ya da insan kaynaklı olabilen afetler, yalnızca fiziksel yıkımla sınırlı kalmayıp sosyal dokuların da çözülmesine yol açarak çok boyutlu etkiler yaratmaktadırlar (AAYTS, 2025; IFRC, 2025)

Türkiye, coğrafi ve jeolojik özellikleri nedeniyle deprem, sel, heyelan ve orman yangınları gibi doğal afetlere sıklıkla maruz kalmaktadır. Bu nedenle, afet yönetimi Türkiye için stratejik bir öncelik taşımaktadır. Türkiye'nin kamu yönetimi örgütlenmesi açısından afet yönetimindeki ana aktörü Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığıdır (AFAD). Ancak hem kapasitesi hem de afetlerin büyüklüğü gibi sebeplerle afet yönetiminde AFAD ile eşgüdüm içerisinde çalışacak başka aktörlere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu ihtiyaca kanıt olarak Türkiye'de yaşanan büyük ölçekli afetler gösterilebilir. 2023 Kahramanmaraş merkezli depremlerde AHBAP gibi STK'lar ön plana çıkmıştır. Sayılan bu ulusal ölçekteki STK'lar dışında yerel ölçekte faaliyet gösteren HOPAK gibi STK'lar da özellikle Kahramanmaraş depremlerinde görev almıştır (Doğan, 2023). STK'lar günümüz siyasal ve toplumsal alanda politika oluşturan ve kimi zaman uygulanmasında

aracı olan devlet dışı kuruluşlar olarak ön plana çıkmaktadır. Son yıllarda, özellikle sayılan afetler ve diğer nicelerinin yaşandığı süreçlerde, afet yönetiminin etkinliği için STK'ların önemi daha net ortaya çıkmış ve akreditasyon uygulamaları dâhil ilişkilerin güçlendirilmesi politikaları ön plana çıkmıştır. Bu uygulamalara paralel öneriler ulusal ve uluslararası politika belgelerinde kendine yer bulmaktadır (örn, HFA, 2005; IFRC, 2025; UDSEP-2023, 2012; SFDRR, 2015; TAMP, 2013; TARAP, 2022; TASİP, 2025). Uluslararası alanda bu ilişkinin yer aldığı ve ilgili yıllar arasında afet yönetiminin yönünü belirleyen ve öne çıkan temel doküman kısaca Sendai Çerçevesi olarak ifade edilen, Sendai Afet Risk Azaltım Çerçevesi 2015-2030 belgesidir. Bu çerçeve, afetlere karşı daha dayanıklı toplumlar oluşturmayı ve bu süreçte merkezi yönetimler, yerel yönetimler, özel sektör ve sivil toplum gibi çeşitli aktörlerin uyum içerisinde ve ortak bir çalışma içerisinde olmasını teşvik etmektedir. Sendai Çerçevesi ile temelde 4 ana öncelik belirlenmiştir (SFDRR, 2015). Bunlar;

1. Afet risklerini anlamak
2. Afet riskini anlamak için afet risk yönetişimini güçlendirmek
3. Dirençlilik için afet risk azaltımına yatırım yapmak
4. Etkin müdahale için afete hazırlık çalışmalarını geliştirmek ve iyileştirmek, rehabilitasyon ve yeniden inşa safhalarında öncekilerden daha iyisini inşa etmek

Sendai Çerçevesi'nin ayrıca ülkelerin afet yönetiminde uygulama sürecinde rehber olacak bazı ilkeleri bulunmaktadır ve bu ilkeler aşağıda sıralanmaktadır (SFDRR, 2015).

1. Devletlerin iş birliği yoluyla afet riskini önleme ve azaltma konusunda öncelikli sorumluluğu
2. Ulusal koşullara uygun olarak merkezi hükümet ve ulusal yönetimler, sektörler ve paydaşlar arasında iş birliği
3. Kalkınma hakkı da dâhil olmak üzere, tüm insan haklarını korur ve teşvik ederken, bireylerin ve onların varlıklarının korunması
4. Toplumun tüm kesimlerinin dâhiliyeti
5. Ulusal ve yerel düzeyde yasama ve yürütme organları da dâhil tüm devlet kurumlarının dâhiliyeti
6. Kaynak, teşvik ve karar verme mekanizmalarında sorumluluk ile yerel yönetimlerin ve toplulukların güçlendirilmesi
7. Çoklu tehlike yaklaşımları kullanırken karar mekanizmasının kapsayıcı ve risk bilgilendirici olması
8. Farklı sektörler arasında afet risk azaltım ve sürdürülebilir kalkınma politikaları, plan, uygulama ve mekanizmaları arasında tutarlılık
9. Risk azaltım önlemleri belirlerken yerel ve bölgeye özgü afet özelliklerinin dikkate alınması
10. Risk faktörlerinin maliyet etkin bir şekilde yatırımlarla karşılanmasına karşın öncelikle afet sonrası cevap ve kurtarmaya odaklanması
11. Mevcut afet riskinin azaltılması ve yenilerinin oluşmasının engellenmesi için “yeniden daha güçlü inşa et” yaklaşımının benimsenmesi.
12. Küresel ortaklık ve uluslararası iş birliğinin daha etkin, anlamlı ve güçlü kılınması
13. Gelişmiş ülkelerin, gelişmekte olan ülkelere ihtiyaçları ve öncelikleri doğrultusunda destek vermesi.

Yukarıdaki ilkelerden anlaşılacağı üzere Sendai Çerçevesi, özellikle yerel düzeyde dayanıklılık oluşturma hedefiyle, STK'ları önemli bir aktör olarak tanımlamaktadır (SFDRR, 2015). Türkiye de Sendai Çerçevesi'ni imzalayan ülkelerden biridir ve afet yönetim politikalarını bu çerçevede şekillendirmektedir.

Türkiye'nin afet yönetimi anlayışında önemli bazı kırılma noktaları olmuştur. En önemli kırılma 1999 Marmara depremleri ile meydana gelmiştir. Bu depremler sonucunda afet yönetiminde çok parçalı bir model olduğu, merkezi yönetimde afet ile ilişkili kurumların arasında koordinasyon eksikliği olduğu, merkezi yönetim dışındaki aktörlerin ise afet yönetimi konusunda yetersiz kaldığı görülmüştür. Tüm bu sorunlar ulusal ve uluslararası literatürde ve politika belgelerinde kendine yer bulmuştur (örn. Özerdem, 1999). Bu eksiklikler ve eleştirilerin neticesinde Türkiye'de 2009 yılında AFAD kurulmuş, kamu yönetiminde merkezi kurumsal bir koordinasyon yapısı teşkil edilmiştir (AFAD, 2025). AFAD temel olarak afet risklerini azaltma, müdahale, iyileştirme gibi bütünleşik afet yönetimi adımlarının tümünde hem icrai bir fonksiyon edinmekte hem de koordinasyon işlevini sürdürmektedir. Bu koordinasyon işlevini yalnızca kamu kurum ve kuruluşları arasında değil, katılımcı afet yönetimi ya da afet yönetişimi olarak nitelendirilecek bir anlayışla yerel yönetimler, STK'lar ve gönüllülerin sürece dâhil ederek gerçekleştirmeye çalışmaktadır. 2014'den beri uygulanan Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) afet ve acil durumlarda görev alacak bakanlık, kurum kuruluşların yanı sıra, özel sektör, STK'lar ve gönüllüleri de kapsamaktadır (TAMP, 2013). Bu plan ekseninde "Afet ve Acil Yönetimi Başkanlığı Afet ve Acil Durumlara İlişkin Hizmet Standartları ve Akreditasyon Esaslarının Belirlenmesi Hakkında Yönetmelik" (RG. 29 Temmuz 2020 no: 31200) çıkarılmıştır. Buna göre STK'lar AFAD ile akredite olacak ve afet yönetimi faaliyetlerine etkin katılımları sağlanacaktır.

Literatürde, Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi'nin Türkiye'de uygulanaşına ve STK'lar ile ilişkisine yönelik güncel çalışmalara yer verilmektedir. Örneğin, Şenol Balaban (2024), Türkiye'de yerel yönetimlerin risk azaltma faaliyetlerini Sendai ilkeleri ekseninde inceleyerek ülkedeki ilerlemeyi değerlendirmiştir. Macit (2019), Sendai'nin bütünleşik afet yönetimine getirdiği normatif katkıları ortaya koyarken, Sarı (2022), FEMA ve AFAD stratejik planlarını karşılaştırarak, FEMA'nın "riski anlamak" önceliğine odaklandığını, AFAD'ın ise "etkili müdahale"yi öne çıkardığını göstermektedir. Mevcut literatür, çok paydaşlı afet yönetişimi yaklaşımının altını çizmekte; merkezi yönetim, yerel yönetimler, özel sektör ve STK'ların ortak sorumluluk almasının afet risklerini azaltmada kritik olduğunu vurgulamaktadır.

STK'lar afet yönetimi için önemli birtakım avantajlar sağlamaktadırlar (Lassa, 2018; Natsios, 1995; Benson vd., 2001). Örneğin yerelde faaliyet gösteren STK'lar gönüllülük esasına göre genellikle o yörenin insanlarından müteşekkil olduğundan kültürel ve sosyal dinamikleri haiz olmakta ve toplumla güçlü bağlar kurabilmektedirler. Bu bakımdan afet sonrası ihtiyaçların tespiti ve yardımlaşma konularında etkin olabilirler. Diğer taraftan STK'lar daha esnek yapılı ve kamu kurumlarına nazaran bürokratik süreçlerin dışında örgütlendiklerinden hızla organize ve mobilize olabilmektedirler. STK'ların en önemli özelliklerinden biri gönüllü katılımıdır. Gönüllülük motivasyonu afet yönetiminde özellikle ön plana çıkmakta ve dolayısıyla afet yönetiminin kapasitesini artırmaktadır.

Tüm bu olumlu görünen özelliklerine rağmen STK'ların karşılaştığı önemli zorlukların da olduğunu söylemek mümkündür (Balcık vd., 2010; Freeman vd., 2003; Luna, 2001). Bunlardan ilki ve

en önemlisi koordinasyon konusundaki eksikliklerdir. Bu eksiklik AFAD ile olabileceği gibi diğer STK'lar ile de gerçekleşebilmektedir. Bu sorunu aşabilmek için AFAD il çapında sosyal iletişim uygulamaları grupları başta olmak üzere iletişim kanalları oluşturmaktadır. Bir diğer sorun alanı finansman olarak ön plana çıkmaktadır. Afetlere müdahale, önemli miktarda donanım ve kişisel teçhizat gerektiren bir faaliyet alanıdır. Bu alanda faaliyet gösteren birçok STK bu donatıdan yoksun olarak çalışmaktadır. Bu da faaliyetlerin etkinliğini düşürmektedir. Bir diğer önemli sorun alanı eğitim eksikliğidir. Afet yönetiminde faaliyet gösteren STK'lardan birçok küçük ölçeklidir. Bu STK'ların birçok gerekli uzmanlığa sahip bulunmamaktadır. Bununla beraber AFAD tarafından bir akreditasyon programı başlatılmıştır. Bu akreditasyon sürecinde STK'lara afet yönetimine ilişkin hafif, orta ve ağır arama kurtarma eğitimleri verilmekte, bu eğitimler sonucu gönüllüler arama kurtarma eğitimi almakta, mensubu oldukları STK'lar ise akredite olarak afetlere müdahale sürecinde eğitilmiş personeliyle AFAD ile iş birliğini geliştirmektedir (AFAD, 2025).

2. Afet Yönetimi ve Sivil Toplum Kuruluşları Perspektifinden Hopa Arama ve Kurtarma Derneğinin Değerlendirilmesi

HOPAK, Afet yönetimi ve sivil toplum ilişkisi konularında önemli bir örnek teşkil etmektedir. Doğu Karadeniz Bölgesi'nde, sel ve heyelan gibi doğal afetlerin sıklıkla yaşandığı bir coğrafyada bulunan Artvin'in Hopa ilçesi, sayılan afetlerden ciddi şekilde etkilenmektedir. Özellikle Ağustos 2015'te meydana gelen sel ve heyelanlar bu alanda en önemli örnektir. Bu afetlerde 8 kişi hayatını kaybetmiş, 3 kişi ise kaybolmuş, ayrıca önemli maddi kayıplar yaşanmıştır (Hürriyet, 26.08.2015). Bu olayların ardından afetlere müdahale kapasitesini artırma gerekliliği bölgesel düzeyde daha belirgin hale gelmiştir.

HOPAK, 2015 afetlerinin ardından, Hopa Ticaret ve Sanayi Odası'nın girişimiyle 2016 yılında kurulmuş ve 2017 yılında resmi statüsünü kazanmıştır. Derneğin temel misyonu, afet durumlarında bölgesinde acil müdahale kapasitesine sahip bir yapı oluşturmak ve kayıpları asgari düzeye indirmektir. HOPAK'ın tüzüğünde, hedefleri arasında doğa ve dağ koşullarında kaybolma ve kaza olayları, deprem, sel, heyelan gibi doğal afetler ile trafik kazalarına müdahale etmek, gönüllülük esasına dayalı ve amatör bir ruh ile profesyonel bir yaklaşım sergilemek, doğru arama-kurtarma yöntemlerini uygulamak ve kazazedelere ilk yardım desteği sağlamak yer almaktadır (HOPAK, 2023). HOPAK ayrıca toplumu arama-kurtarma ve afet yönetimi konularında bilinçlendirmeyi hedeflemekte ve tatbikat ve eğitimler düzenlemektedir (Doğan, 2023).

HOPAK bünyesinde doktor, veteriner, uzman dağcı, itfaiye eri ve uzman dalgıç gibi farklı meslek gruplarından gönüllüler görev almakta olup, bu kişiler olası afet durumlarında profesyonel katkı sağlayabilecek niteliklere sahiptir. Derneğin, afetlere müdahale için gerekli araç ve ekipman altyapısı da bulunmaktadır (HOPAK, 2020). Bu bakımdan, HOPAK, yerel düzeyde sivil toplumun afet yönetimindeki etkinliğini artıran bir STK olarak dikkat çekmekte ve sivil toplum katılımını güçlendirmesi ve yerel dayanıklılığın artırılmasına yönelik çalışmalarıyla, HOPAK'ın bölgesel düzeyde iyi bir uygulama örneği sunduğu düşünülmektedir (Doğan, 2023). Bu kapsamda, çalışmada afetlerin yönetilmesi sürecinde devlet organizasyonlarının yanı sıra ortaya çıkan ve afet yönetimi alanında faaliyet gösteren STK'ların etkinliği açısından HOPAK değerlendirilmektedir. Derneğin Afet yönetimindeki etkinliği, dernek mensupları ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler ile ölçülmektedir.

2.1. Yöntem

Bu çalışma, Hopa Arama ve Kurtarma Derneği'nin (HOPAK) afet yönetimindeki rolünü Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi (2015–2030) ekseninde inceleyen nitel bir araştırma olarak vaka analizi deseninde kurgulanmıştır. Afet yönetimi döngüsünün dört aşaması (risk azaltma, hazırlık, müdahale, iyileştirme) ve 13 Sendai rehber ilkesi kuramsal çerçeveyi oluşturmuş ve HOPAK'ın yerel ve ulusal afet yönetimi süreçlerine katkısı, Sendai ilkeleriyle uyumlu olarak nasıl şekillendiği araştırılmıştır. Araştırmanın bağlamı, yerelde sel ve heyelan riskinin belirgin olduğu Doğu Karadeniz coğrafyası ve ulusal ölçekte Kahramanmaraş merkezli depremler olup; mekânsal sınır Artvin/Hopa, zamansal sınır ise 03.07.2024–30.07.2024 arasındaki alan çalışmasıdır. Görüşme formu, Sendai'nin 13 rehber ilkesinden türetilen temalara dayanmış; çekirdeği, yazarlardan birinin yüksek lisans tezinde uygulanmış ve uzman görüşleriyle gözden geçirilmiş soru setinin güncellenmiş hâlidir. Bu çalışmada form HOPAK örneğine uyarlanmış ve yeni veri toplanmıştır.

Araştırma, amaçlı örnekleme ve maksimum çeşitlilik ilkeleriyle seçilen HOPAK yöneticileri ve farklı görev/deneyim düzeylerinden gönüllülerle yürütülmüştür. Toplamda 10 katılımcı yer almış (9 erkek, 1 kadın); yaş aralığı 26–57, HOPAK'taki faaliyet süresi ise 6 ay–8 yıl arasında değişmiştir. Dahil edilme ölçütleri aktif görev, gönüllü rıza ve afet süreçlerine ilişkin deneyim aktarımıdır. Katılımcılar K1–K10 kodlarıyla anılmış; ayrıntılı dağılım Tablo 1'de verilmiştir. Cinsiyet dağılımındaki asimetri derneğin demografik dağılımına uygun olup bulguları etkilememiştir.

Tablo 1: Demografik Bulgular

Katılımcı	Cinsiyet	Medeni Hal	Yaş	Dernekteki Faaliyet süresi
K1	Erkek	Bekar	26	5 yıl
K2	Erkek	Evli	33	3 yıl
K3	Erkek	Bekar	39	1 yıl
K4	Erkek	Evli	36	8 yıl
K5	Erkek	Evli	57	8 yıl
K6	Erkek	Evli	44	2 yıl
K7	Erkek	Bekar	43	8 yıl
K8	Erkek	Evli	45	6 ay
K9	Erkek	Evli	36	5 yıl
K10	Kadın	Evli	30	8 yıl

Kaynak: Çalışmanın yazarlarınca oluşturulmuştur.

Veriler, yarı yapılandırılmış yüz yüze görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Görüşmeler ortalama 30–45 dakika sürmüş, ses kaydı alınarak yazıya dökülmüş ve tüm veriler anonimleştirilmiştir. Görüşme soruları, devlet–STK koordinasyonu, paydaşlar arası sorumluluk paylaşımı, toplumun katılımı, karar birimleri ile uyum, yerel birimlerin güçlendirilmesi, risklerin belirlenmesi, yerel özelliklerin dikkate alınması, güvenlik algısı ve uluslararası iş birliği gibi başlıklarda hazırlanmış; doygunluk sağlandığında veri toplama sonlandırılmıştır. Bu yaklaşım, afet yönetimi alanındaki güncel uluslararası literatürle de uyumludur; yarı yapılandırılmış görüşmelerin farklı bağlamlarda yaygın biçimde kullanıldığı görülmektedir (örn. Okunola, 2024; Bang, 2024; Revtiuk & Ivanova, 2024; Sanatkah, 2025).

Elde edilen veriler Braun ve Clarke’ın (2006) altı aşamalı tematik analiz yaklaşımıyla manuel olarak çözümlenmiştir. Süreç içerisinde üç ana tema geliştirilmiştir: devlet–STK koordinasyonu, gönüllülük ve toplumsal katılım, yerel risk azaltma ve hazırlık. Bu temaları destekleyen alt temalar arasında sorumluluk paylaşımı, karar birimleri ile operasyonel uyum, yerel özelliklerin dikkate alınması ve küresel iş birliği gibi maddeler de yer almıştır.

Araştırmada güvenilirlik, çeşitli stratejilerle sağlanmıştır. Bulgular özeti iki katılımcıya paylaşılmış ve üye kontrolü gerçekleştirilmiştir. İki araştırmacı bağımsız kodlama yapmış, ve %80’in üzerinde uyum sağlanmıştır. Bulgular bağlam ve temsilî alıntılarla desteklenerek aktarılabilirlik güçlendirilmiştir.

Araştırma, T.C. Artvin Çoruh Üniversitesi Rektörlüğü Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu’nun onayıyla yürütülmüştür (03.07.2024; E-18457941-050.99-140815). Güncellenmiş görüşme formu ve yeni veri toplama bu onayın kapsamındadır. Katılımcılar aydınlatılmış, veriler anonimleştirilerek KVKK ilkelerine uygun biçimde saklanmıştır.

2.2. Bulgular

2.2.1. Devletin Koordinasyonu: Yöntem ve Araçlar

Afet yönetimi süreçlerinde devletin ilgili birimlerinin STK’lar ile olan koordinasyon rolü, kullanılan yöntemler ve araçlar çerçevesinde incelenmiş, bu kapsamda katılımcılara Afet Yönetimi ve STK ilişkisine yönelik uygulamalar devletin ilgili birimleri koordinasyonu ve sorumluluğunda mı gerçekleştirildiği sorulmuştur.

Katılımcıların anlatımları, afet yönetiminde devlet kurumları ile sivil toplum kuruluşları arasında kurulan koordinasyonun pratikte nasıl işlediğine dair önemli ipuçları sunmaktadır. Özellikle AFAD’ın yereldeki kapasite sınırlılıklarını, HOPAK gibi akredite sürecindeki gönüllü yapıların tamamlayıcı bir rol üstlenerek kapatmaya çalıştığı görülmektedir. Bir katılımcının (K5) “AFAD’ın sahildeki vakalara yetişemediği durumlarda bizim erkenden müdahaleye çağrıldığımız, gerektiğinde ise AFAD’ın takviye personel gönderdiği” ifadesi, bu iş birliğinin hiyerarşik bir denetimden ziyade karşılıklı bir tamamlayıcılığa dayandığını göstermektedir. Bu bulgu, Sendai Çerçevesi’nin öngördüğü “devletin öncelikli sorumluluğu” ilkesini doğrulamakta; ancak aynı zamanda yerelin bilgi ve erişim kapasitesiyle devletin kaynaklarının birleşmesinden doğan bir esneklik alanına işaret etmektedir.

Benzer şekilde, K10’un vurguladığı akreditasyon eğitimleri ve ortak tatbikatlar, koordinasyonun yalnızca afet anına özgü olmadığını, aynı zamanda hazırlık süreçlerinde kurumsallaşmış öğrenme biçimleri üzerinden şekillendiğini göstermektedir. Bu durum, Sendai’nin “hazırlık çalışmalarını geliştirme” önceliğiyle de uyumludur. Katılımcıların dile getirdiği üzere, AFAD’ın sağladığı ekipman ve eğitim desteği ile STK’ların yerelde yürüttüğü bilinçlendirme faaliyetleri birbirini besleyen iki boyut olarak ortaya çıkmaktadır.

Bulgular, Kahramanmaraş merkezli depremler gibi büyük ölçekli afetlerde bu iş birliğinin daha görünür hale geldiğini de göstermektedir. Belediyeler, kaymakamlıklar, ticaret odaları ve STK'lar arasında sağlanan eş güdüm hem yardım malzemelerinin toplanması hem de sevkiyatın organize edilmesi noktasında kritik bir rol oynamıştır. Katılımcılar bu süreci aktarırken, farklı aktörlerin aynı koordinasyon hattı üzerinden hareket etmelerinin müdahaleyi hızlandırdığını vurgulamışlardır.

Bununla birlikte, tüm bu iş birliği mekanizmalarına rağmen katılımcıların dikkat çektiği sınırlılıklar da vardır. Özellikle zaman zaman yaşanan bilgi akışı eksiklikleri veya kaynak yetersizlikleri, koordinasyonun sürekliliğini zorlayabilmektedir. Bu noktada, devlet-STK koordinasyonu her ne kadar Sendai ilkeleriyle uyumlu bir çerçeve sunsa da uygulamada bu çerçevenin kırılanlaştığı anlar yaşanmaktadır. Dolayısıyla bulgular, afet yönetiminin yalnızca resmi protokollere değil, sahadaki esneklik ve aktörler arası güven ilişkilerine dayandığını göstermektedir.

2.2.2. Sorumluluk Paylaşımı ve Yöntemler

Afet yönetiminde kamu yönetimi, STK'lar ve özel sektör arasındaki iş birliği ve sorumluluk paylaşımı, etkin müdahalelerin gerçekleştirilmesi açısından kritik bir öneme sahiptir. Merkezi yönetim, yerel yönetimler, belediyeler, STK'lar ve özel sektör gibi paydaşlar arasında nasıl bir sorumluluk paylaşımı yapıldığı ve bu sürecin hangi yöntemler ve araçlarla yönetildiği katılımcılara sorulmuştur.

Katılımcıların anlatımları, afet yönetiminin çok aktörlü yapısında sorumlulukların nasıl paylaşıldığını ve hangi yöntemlerle koordine edildiğini görünür kılmaktadır. Bulgular, özellikle sel ve deprem gibi afetlerde merkezi yönetim, yerel yönetimler, belediyeler, STK'lar ve özel sektör arasında iş birliği çabaları olduğunu göstermektedir. K7'nin ifadesi, bu dayanışma çabasını ortaya koymaktadır: "Sonuçta, ihtiyaç halinde paydaşlarımız arasında ayırım yapılmaksızın bir el birliği ve güç birliği yaparak bu süreci yönetiyoruz, idare ediyoruz ve yürütüyoruz. Örneğin belediyelerin itfaiye ekipleri ile ortak operasyonlar yapıyoruz. Aynı şekilde AFAD ile de ortak operasyonlarımız oluyor." Bu tür alıntılar, verilerin incelenmesi sürecinde "sorumluluk paylaşımı" alt temasının nasıl belirdiğini ve farklı kurumların müdahale süreçlerinde fiilen yan yana geldiğini göstermektedir.

Katılımcıların vurguladığı bir başka nokta, teknolojik araçların koordinasyonudur. K9'un, "AFAD, DSİ'nin sistemleri ile entegredir; ayrıca WhatsApp gibi iletişim araçlarıyla sürekli koordine olunmaktadır" sözleri, resmî protokollerin yanında gayriresmî iletişim kanallarının da pratikte işlevsel olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum, afet yönetiminin yalnızca kurumsal hiyerarşiyle değil, aynı zamanda gündelik iletişim pratikleriyle de sürdürülmeye çalışıldığını göstermektedir.

Bulgular, merkezi yönetimin afet yönetimindeki rolünün yalnızca koordinasyon değil, aynı zamanda kaynak tahsisi ve teknik destek sağlama olduğunu göstermektedir. Katılımcılar, AFAD'ın kamu bütçesinden ayrılan kaynaklarla kepçe, araç ve ekipman organize ettiğini; yerel STK'ların ise bu süreçlerde operasyonel katkı sunduğunu belirtmiştir. Ticaret ve Sanayi Odası gibi örgütlerin desteği de bu açıdan öne çıkmaktadır. K4'ün "Hopa Ticaret ve Sanayi Odası'nın HOPAK üzerinde ciddi bir etkisi var. Ayrıca, bakanlık düzeyinde HOPAK ile AFAD arasında güçlü bir organik bağ mevcut" sözleri hem yerel örgütlenmenin hem de merkezi desteğin önemini ortaya koymaktadır. Bununla beraber Hopak bu konuda şanslı olsa da birçok arama kurtarma derneğinin bu imkanlardan azade olduğu da sahada gözlemlenmiştir.

STK'ların rolü yalnızca müdahaleyle sınırlı değildir; afet öncesi hazırlık ve toplumsal farkındalık boyutlarında da aktif oldukları görülmektedir. Katılımcılar, HOPAK'ın okullarda yürüttüğü eğitimler ve yerel düzeyde yaptığı risk değerlendirmelerini bu sürecin parçası olarak aktarmışlardır. Özel sektörün sunduğu lojistik ve araç desteği de sorumluluk paylaşımının bir diğer boyutudur. Katılımcıların örnek verdiği inşaat firmaları, nakliye şirketleri ve turizm sektörü, afet anında kaynaklarını seferber ederek sürece katkı sunmaktadır. Ancak bu sürecin afetlerin mevcut olmadığı durumlarda aynı yoğunlukta olmadığı katılımcılarca belirtilmiştir.

Bu süreçte farklı aktörler arasında mutlak bir uyumdan söz etmek mümkün değildir. Bazı katılımcılar, zaman zaman bilgi akışındaki kopuklukların ve kaynak yetersizliklerinin süreci zorlaştırdığını vurgulamışlardır. Bu durum, sorumluluk paylaşımı temasının yalnızca iş birliği ve dayanışma üzerinden değil, aynı zamanda çatışma ve eşgüdüm eksiklikleri üzerinden de okunabileceğini göstermektedir. Dolayısıyla bulgular, Sendai Çerçevesi'nin "çoklu aktör iş birliği" ilkesinin sahada kısmen karşılık bulduğunu, ancak uygulamanın aktörler arası güç dengesizlikleri ve kaynak farklılıkları nedeniyle kırılabilirliğini ortaya koymaktadır.

2.2.3. Katılım Boyutu

Afet yönetiminde toplumun tüm kesimlerinin karar alma ve uygulama süreçlerine katılımı sorulmuştur. Katılımcılardan elde edilen verilere göre, afet yönetimi süreçlerinde toplumun önemli bir kısmının özellikle 6 Şubat Kahramanmaraş depremleri süreci ve sonrasında duyarlılık göstererek sürece katılım sağladığı ifade edilmiştir. Katılımcılar, genel olarak afet anında toplumun her kesiminin, cinsiyet ve sınıfsal ayrımların ötesinde, vatandaşlık bilinciyle hareket ettiğini ve imkânları dâhilinde yardımda bulunduğunu belirtmişlerdir. Fakat bu durum kamu politikasında çokça kendine yer bulan Downs'un ilgi döngüsünde 'dehşetle keşif' aşamasını hatırlatmaktadır. Bu aşama, bir sorunun krizle birlikte kamu ve iktidar gündemine taşınmasını ve daha sonra başka konular gündeme gelince sönümlenmesi ifade eder (Downs, 1972; akt. Yıldız, 2024: 89). Katılım süreci genellikle afetler olduktan sonra artmaktadır.

Katılımcılar, geniş katılımın önemini vurgularken teknik müdahale gerektiren alanların uzmanlara bırakılması gerektiğini de belirtmişlerdir. Aynı katılımcının "Herkes çaba göstermiştir; ancak teknik müdahaleler uzmanlar tarafından yapılmalıdır" sözü, toplumun katkısının sınırlarını ve profesyonel bilgiye duyulan ihtiyacı açık biçimde ortaya koymaktadır. Bu, verinin yorumlanması aşamasında "profesyonel rol sınırı" olarak gözlemlenmiştir. Dolayısıyla bulgu, geniş katılım ile profesyonel müdahalenin birbirini dışlayan değil, tamamlayan işlevler gördüğünü ortaya koymaktadır.

Bununla birlikte bazı katılımcılar, toplumun doğrudan müdahaleye dahil edilmesinin duygusal davranışlar nedeniyle riskler yaratabileceğini dile getirmişlerdir. Bu değerlendirmeler, Sendai'nin "katılımın kapsayıcı olması" ilkesinin sahada farklı sınırlara çarptığını göstermektedir. Özellikle AFAD'ın karar alma süreçlerini tüm toplumu kapsayacak şekilde tasarladığı; ancak uygulamada teknik bilgi eksikliğinin halkın katılımını kısıtladığı anlaşılmaktadır. Katılımcılar, bu noktada STK'ların köprü rolü oynadığını; gönüllülerin arasında doktor, veteriner ya da dağcı gibi profesyonellerin bulunmasının müdahale süreçlerini daha güvenli hale getirdiğini vurgulamışlardır.

Toplumun genel katılımına dair anlatılar güçlüdür; ancak dışarıda kalan gruplara ilişkin somut bir örnek verilmemiştir. Özellikle kadınların katılımı açısından dikkat çekici olan durum, araştırmada da görüldüğü üzere yalnızca bir kadın katılımcının bulunmasıdır. Bu dengesizlik, verinin temsil gücünü sınırlandırır da mevcut veriler, kadın gönüllünün deneyimlerinin erkek

katılımcıların anlatılarıyla büyük ölçüde benzer olduğunu göstermektedir; yani belirgin bir cinsiyet temelli fark gözlenmemiştir. Ancak gelecekte kapsayıcı erişim göstergeleriyle kadınların ve gençlerin sürece katılımı daha sistematik şekilde ölçülebilir.

Sonuç olarak, bu bulgular afet yönetiminde toplumun katılımına dair ikili bir tablo sunmaktadır: Bir yandan güçlü bir dayanışma ve gönüllü mobilizasyon gözlenirken, diğer yandan teknik uzmanlık gerektiren müdahalelerin sınır çizdiği bir katılım biçimi oluşmaktadır. Bu durum, afet yönetiminde katılımın sadece “herkesin dâhil olması” değil, aynı zamanda “herkesin kapasitesine uygun biçimde konumlandırılması” gerektiğini göstermektedir.

2.2.4. Karar Birimleri ve STK’ların Uyum Süreci

Afet yönetimi süreçlerinde karar birimleri, uygulayıcılar ve STK’ların uyumlu bir şekilde çalışıp çalışmadığı ve bu uyumun hangi yöntemler, araçlar ve mekanizmalarla sağlandığı katılımcılara sorulmuştur. Verilen yanıtlar, STK’ların resmi makamlarla olan iş birliği sürecini de-
taylandırmıştır.

HOPAK ile AFAD arasındaki koordinasyonun nasıl sağlandığına ilişkin bulgular katılımcıların görüşlerinde öne çıkmaktadır. Katılımcıların anlatıları, afet yönetiminde karar birimleri ile STK’lar arasındaki uyumun kurumsallaşmış mekanizmaların yanı sıra enformel ağlar üzerinden de işlediğini ortaya koymaktadır. Özellikle HOPAK-AFAD ilişkisi, bu sürecin en belirgin örneği olarak öne çıkmaktadır. Görüşmeler, ortak planlama ve operasyonel eşgüdümün yalnızca acil müdahalelerle sınırlı kalmadığını; yardım malzemelerinin toplanması, dağıtımı ve lojistik organizasyonlarda da birlikte hareket edildiğini göstermektedir. Örneğin, K1’in ifadesinde de görüldüğü üzere, HOPAK operasyon şefinin yönlendirmesiyle battaniye, soba ve gıda gibi malzemelerin belediye ile koordineli biçimde organize edilmesi, bu uyumun pratik bir yanısıdır.

Katılımcılar, uyumun sağlanmasında farklı yöntemlere dikkat çekmişlerdir: düzenli koordinasyon toplantıları, bilgi paylaşım sistemleri, ortak tatbikatlar ve raporlama-geri bildirim süreçleri. K6’nın “Eğitim ve tatbikatlar düzenli olarak gerçekleştirilmektedir; ayrıca afet sonrası süreçleri değerlendirmek için raporlar hazırlıyoruz” ifadesi, bu yöntemlerin sahada öğrenen bir sistem mantığıyla işlediğini ortaya koymaktadır. Kodlama sürecinde “koordinasyon toplantısı-bilgi paylaşımı-tatbikat-raporlama” ekseninde gelişen alt temalar, uyumun yalnızca bir kezlik bir iş birliği değil, kurumsal bir öğrenme döngüsüne dayandığını göstermektedir. Yorumlayıcı düzeyde bu bulgular, ortak planlama ile geribildirim arasındaki sürekli etkileşimin operasyonel eşgüdümü pekiştirdiğini ve afet yönetiminde bir “öğrenen sistem” dinamiği yarattığını göstermektedir.

Operasyonel boyutta, HOPAK’ın AFAD İl Başkanlığı ile eşgüdümü dikkat çekicidir. 112’den gelen ihbarların değerlendirilmesi ve HOPAK ekiplerinin AFAD koordinasyonu ile sevk edilmesi, karar birimleri ile uygulayıcılar arasında hızlı bir eşgüdüm sağladığını göstermektedir. K1’in aktardığı üzere, trafik kazalarında hidrolik kesici-ayırıcı cihazların kullanımı gibi teknik müdahalelerde bu uyum hayat kurtarıcı işlev görmektedir.

Bununla birlikte, katılımcıların sıkça vurguladığı bir diğer nokta bürokratik süreçlerdir. Resmî makamlardan izin alma ve onay süreçlerinde kolaylık sağlanmasının, STK’ların etkin katılımını mümkün kılacağı belirtilmiştir. Bu durum her zaman sağlanamamakta akreditasyon sürecinde HOPAK müdahale etse de süreçte aslında yetkisinin sorgulanabildiği belirtilmektedir. Ayrıca işlem sürelerinin uzunluğu ya da saha koşullarına yeterince esnek yanıt verilememesi ihtimali halen izlenmesi gereken bir boyut olarak görünmektedir.

2.2.5. Yerel Birimlerin ve STK'ların Güçlendirilmesi

Afet yönetimi süreçlerinde yerel birimlerin ve STK'ların güçlendirilmesine yönelik çalışmalar, afetlere karşı toplumsal dayanıklılığı artırmak ve müdahale kapasitesini geliştirmek açısından önemlidir. Katılımcıların ifadeleri, afet yönetiminde yerel birimlerin ve STK'ların güçlendirilmesinin büyük ölçüde merkezi yönetimin kaynak tahsis politikalarına bağlı olduğunu göstermektedir. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı veya İçişleri Bakanlığı gibi kurumların bütçe aktarımları yerel düzeyde kurumsal kapasiteyi desteklerken, STK'lar bu çerçevenin ötesinde daha sürdürülebilir ve kalıcı mekanizmalara ihtiyaç duymaktadır. K3'ün "HOPAK'ın güçlendirilmesi için kaynak tahsisinin daha bonkör ve kalıcı olması gerekiyor" ifadesi, bu ihtiyacın sahadaki gönüllülerce de net biçimde hissedildiğini göstermektedir.

Görüşmeler, HOPAK'ın yalnızca merkezi bütçelerle değil, özel sektör ve uluslararası fonlarla da ayakta kaldığını ortaya koymaktadır. İnşaat ve nakliye firmalarından gelen aynı destekler, yerel mimarlık ofislerinden sağlanan katkılar ve özellikle AB ile DOKA fonlarına yönelim, kapasiteyi artırıcı girişimlerin temel dayanağıdır. K7'nin aktardığı üzere, "Ulusal ve uluslararası fonlardan destek alınarak kapasite artırmaya dönük projeler geliştirilmektedir." Ancak bu durum, kapasitenin çoğu zaman proje bazlı ve dalgalı bir nitelik kazanmasına yol açmaktadır. Yorumlayıcı düzeyde bakıldığında, finansmanın proje bağımlılığı STK'ların sürekliliğini zayıflatma riski taşımakta, bu nedenle çok yıllık ve kurumsal destek modelleri kritik önem kazanmaktadır.

HOPAK'ın güçlendirilmesi yalnızca mali kaynaklarla sınırlı değildir. Eğitimler, tatbikatlar ve bilgilendirme toplantıları katılımcılar tarafından en az maddi destek kadar önemli görülmektedir. K4'ün vurguladığı gibi, "Bu eğitimler toplumun afet yönetimine ilgisini artırmaktadır" ifadesi, gönüllülüğün ve farkındalığın örgütsel kapasitenin asli bir boyutu olduğunu ortaya koymaktadır. Taşkın riski taşıyan bölgelerde yapılan bilgilendirme toplantıları ya da okullarda düzenlenen tatbikatlar, toplumsal katılımı güçlendirmekte ve dayanışma kültürünü pekiştirme adına önemli adımlar olarak görülmektedir. Bununla beraber katılımcılar tüm dernek üyelerinin motivasyonlarının aynı olmadığını ve eğitimlere yönelik konsantrasyonun sürekli hale getirilmesi gerektiğini vurgulamışlardır.

Katılımcılar ayrıca HOPAK'ın sosyal medya ve yerel/ulusal medya aracılığıyla yürüttüğü tanıtım faaliyetlerini önemli bulmuşlardır. Bu çalışmalar yalnızca halkı bilgilendirmemekte, aynı zamanda yeni gönüllüler edinmeyi ve toplumun sürece katılımını da kolaylaştıracağına inandıklarını belirtmişlerdir. Böylelikle örgütlenme, afet sonrası mobilizasyonla sınırlı kalmamakta, gündelik yaşamın içinde de görünür hale gelebilecektir.

Son olarak, ekipman yenileme ve teknik kapasite artırma çabaları da yerel güçlenmenin pratik bir boyutunu oluşturmaktadır. Belediyelerle ortak girişimlerle yeni afet araçlarının temini ya da mevcut teçhizatın güncellenmesi, sahadaki müdahale kapasitesini doğrudan etkilemektedir. Burada görülen temel eğilim, yerel birimlerin ve STK'ların yalnızca dış kaynaklara değil, yerelde kurulan iş birliklerine de dayandığı ancak HOPAK şanslı bir örnek olsa da süreklilik bağlamında kırılabilirliklerin olduğudur.

2.2.6. Risk Faktörlerinin Belirlenmesi

Afet yönetimi sürecinde risk faktörlerinin belirlenmesi, bu risklere karşı alınacak önlemlerin planlanması ve uygulanması, afet müdahale kapasitesini artırmak açısından kritik bir öneme sahiptir. Katılımcıların değerlendirmeleri, Hopa özelinde afet risklerinin çok katmanlı bir biçimde algılanmasına olan ihtiyacı göstermektedir. Sel, heyelan, kaya düşmesi ve trafik kazaları en sık tekrar eden riskler olmuş; bu risklere yönelik çalışmaların çoğunlukla AFAD ve

yerel yönetimlerin koordinasyonunda, STK'ların da katkısıyla yürütüldüğü belirtilmiştir. Katılımcılara göre risk belirleme süreci yalnızca masa başında yapılan bir planlamadan ibaret değildir; yerelde yaşayanların gözlemleri, teknolojik araçlarla yapılan taramalar ve uzman incelemeleri bir araya gelerek sürecin güvenilirliğini artırabilecektir.

Bu noktada özellikle teknolojik araçların kullanımına dair vurgular dikkat çekmektedir. K3, "Risk değerlendirmesi için ekip ve araçlarla raporlar hazırlanmakta, drone ile taramalar yapılmakta ve bu bilgiler uzmanlara iletilmektedir" sözleriyle teknolojinin risk haritalamasındaki rolünü öne çıkarmıştır. K1 ise AFAD İl Başkanlığı'nın taşkın ve heyelan bölgelerine ilişkin detaylı raporlar hazırladığını aktarmış; bu raporların uzman incelemeleriyle desteklenerek tehlike haritalarına dönüştürüldüğünü belirtmiştir. Bu ifadeler, riskin anlaşılmasında hem teknolojik hem de kurumsal kapasitenin birlikte işlediğini ortaya koymaktadır.

Katılımcılar, risk faktörlerinin belirlenmesi sürecinde farklı aktörlerin katkı sunduğunu vurgulamışlardır. Hopa Ticaret ve Sanayi Odası'nın düzenlediği sempozyumlar, toplum ve uzmanlar arasında bilgi alışverişini teşvik eden platformlar olarak öne çıkmıştır. K7'nin de belirttiği gibi bu tür organizasyonlar, yalnızca teknik risk tespitini değil, aynı zamanda farkındalık yaratmayı ve yerel halkın bilgilendirilmesini de sağlamaktadır. Bu durum, Sendai Çerçevesi'nin "riskleri anlamak" ve "çoklu aktör katılımı" ilkeleriyle uyumlu bir pratik ortaya koymaktadır.

Bununla birlikte, katılımcılar sürecin güçlü yönlerine rağmen eksik kalan boyutlara da işaret etmişlerdir. Özellikle bilgi eksiklikleri, uygulama zorlukları ve kaynak yetersizlikleri nedeniyle risk analizlerinin süreklilik kazanmadığı dile getirilmiştir. Katılımcılar mevcut girişimleri değerli bulmakla birlikte, risk envanterinin düzenli olarak güncellenmemesinin sahada belirsizliklere yol açabileceğini belirtmişlerdir. Bu gözlem, afet yönetiminde risk tespitinin yalnızca başlangıç aşamasında değil, döngüsel biçimde tekrar edilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

2.2.7. Yerel Riskler ve Özel Durumların Dikkate Alınması

Afet yönetiminde yerel risklerin ve özel durumların dikkate alınması, afetlerin olası etkilerini en aza indirmek ve müdahale süreçlerini daha etkin bir şekilde planlamak açısından büyük bir öneme sahiptir. Afet yönetiminde yerel risklerin ve özel durumların dikkate alınması, müdahale süreçlerinin başarısı açısından kritik bir öneme sahiptir. Katılımcıların ifadeleri, Hopa gibi sel ve heyelan riski yüksek bölgelerde coğrafi ve iklimsel faktörlerin, altyapı koşullarının ve yerel halkın sosyoekonomik profillerinin planlamaya dâhil edilmesinin zorunluluğunu ortaya koymaktadır. Örneğin, geçmişte yaşanan sel felaketleri sonrasında yürütülen dere ıslahı ve altyapı projeleri, bölgeye özgü risklerin somut biçimde hesaba katıldığını göstermektedir. Bir katılımcı (K6), afet yönetim planlarının yalnızca teknik unsurlara değil, aynı zamanda halkın kültürel pratikleri ve afetlere yönelik tutumlarına göre uyarlanmasının önemini vurgulayarak, bu bilgilerin eğitim ve bilgilendirme kampanyalarının kapsayıcılığını artırdığını ifade etmiştir.

Yerelin karakteristik özellikleri, sadece fiziksel risklerin değil toplumsal davranış kalıplarının da hesaba katılmasını gerektirmektedir. Katılımcılardan biri (K1), arazi yapısı ve halkın bilinç düzeyi doğrultusunda farklı önlemler alındığını belirterek, afet yönetiminde "soğukkanlılık" ve "toplumsal refleksler"in önemine dikkat çekmiştir. Bu, afet planlamasında yerel halkın duyarlılıklarını ve davranışlarını anlamanın, risk yönetimi stratejilerini daha etkili kıldığını göstermektedir.

Ayrıca, katılımcılar kamu otoriteleri, STK'lar ve akademik kurumlar arasındaki iş birliğinin yerel risklerin daha doğru analiz edilmesine katkı sağladığını vurgulamışlardır. Örneğin, Karadeniz'de su baskını ve heyelan eğitimlerinin öncelikli olması gerektiği, fay hatları üzerinde

ise depreme yönelik farkındalık çalışmalarının öne çıkarıldığı ifade edilmiştir. Böylece, eğitim ve tatbikatların bölgesel risk profiline göre uyarlanması gerektiği yönünde ortak bir kanaat ortaya çıkmıştır.

2.2.8. Güvenlik ve Risk Azaltma Etkinliği

Katılımcılara Afet yönetimi uygulamalarında daha iyi güvenli ve risksiz bir yapı oluşturduğuna inanıp inanmadıkları sorulmuştur. Ortak görüş tamamen risksiz bir ortamın mümkün olmadığı; ancak iyi planlanmış, bütünleşik ve sistematik yaklaşımlar sayesinde risklerin minimize edilebileceği yönünde olmuştur. Katılımcılar, afet yönetimi uygulamalarının yalnızca afet anına yönelik müdahalelerden ibaret olmadığını, öncesi, sırası ve sonrasını içeren ve sürecin bütününe kapsayan bir yaklaşımın gerekli olduğunu vurgulamışlardır. Özellikle eğitim, tatbikat ve toplumsal farkındalık çalışmalarının, riskleri azaltmada ve güvenlik algısını güçlendirmede önemli rol oynayacağını dile getirilmişlerdir.

Örneğin, Artvin AFAD'ın yerel STK'lardan depremle ilgili görüş ve öneriler talep etmesi, katılımcılara göre afet yönetiminin kapsayıcı ve katılımcı bir şekilde planlanmasının iyi bir örneğini oluşturmaktadır. Bu tür girişimler, yalnızca resmî kurumların değil, toplumun farklı kesimlerinin de sürece dâhil edilmesini sağlamaktadır. Katılımcılardan biri (K6), bu durumu şu şekilde ifade etmiştir: "Afet yönetimi uygulamalarıyla daha iyi, güvenli ve risksiz bir yapı oluşturulabileceğine inanıyorum, çünkü bu uygulamalar bir dizi önemli faktörü ele alır ve riskleri minimize etmek için sistematik bir yaklaşım sunar."

Güvenlik algısının pekiştirilmesinde okul temelli eğitimler ve tatbikatların özel bir rolü olduğu vurgulanmıştır. İlk ve ortaöğretim düzeyinde düzenlenen afet bilinci eğitimleri, çocukların hazırlık düzeyini artırmakta, bu da aileler aracılığıyla toplumun geneline yayılan bir farkındalık yaratmaktadır. Katılımcılara göre bu tür eğitimlerin düzenli tatbikatlarla desteklenmesi, afet anında paniği azaltmakta ve daha bilinçli davranış kalıplarını teşvik etmektedir.

Bulgular genel olarak, afet yönetimi süreçlerinde güvenliğin "sıfır risk" hedefinden ziyade "artık riskin yönetilebilir düzeye indirgenmesi" anlayışıyla ele alındığını göstermektedir. Sendai Çerçevesi'nin "önceden daha iyisini inşa et" ilkesiyle de uyumlu biçimde, risklerin tamamen ortadan kaldırılamayacağı, ancak bütünleşik planlama, eğitim ve katılımcı yönetim sayesinde afetlere karşı daha dirençli bir yapı oluşturulabileceğine olan inanç görülmektedir. Bununla beraber her yıl aynı noktalarda meydana gelen sellerin halen daha can ve mal kayıplarına yol açması önemli bir sorun olarak varlığını sürdürmektedir.

2.2.9. Küresel Aktörlerin Katılımı

Afet yönetiminde STK'lar ile küresel aktörlerin ilişkisi sürecin uluslararası boyutu bakımından önem arz etmektedir. Bu süreç, yalnızca teknik kapasiteyi değil aynı zamanda deneyim paylaşımını da güçlendirebilecek kritik bir boyut olarak öne çıkmaktadır. Katılımcıların büyük çoğunluğu, bu konudaki değerlendirmelerini 6 Şubat Kahramanmaraş depremleri üzerinden yapmıştır. Özellikle Azerbaycan, Gürcistan, İspanya, Yunanistan, Çin, Japonya ve Almanya'dan gelen ekiplerin çalışmalara katılımı, afet yönetiminin uluslararası boyutunu görünür kılmıştır.

Katılımcılardan biri (K7), Çinli ekiplerin farklı kurtarma yöntemlerini kullanma biçimlerini gözlemlediğini ve şu ifadelerle aktardığını belirtmiştir: "Çin'den gelen ekip yatay hareket ederek arama yaparken, biz dikey şekilde hareket etmenin daha etkili olduğunu düşünüyorduk." Bu gözlem, uluslararası ekipler arasında yöntemsel farklılıkların bulunduğunu, ancak aynı zamanda karşılıklı öğrenme fırsatları doğurduğunu göstermektedir. Katılımcılar ayrıca,

termal dedektörler ve akustik ses cihazları gibi ileri teknolojiye sahip ekipmanların ortak kullanımı sayesinde operasyonların etkinliğinin arttığını vurgulamışlardır. Bu tür ekipman farklılıklarının, koordinasyon ve paylaşım mekanizmaları sayesinde avantaja dönüştürülebileceği ifade edilmiştir.

Bulgular, küresel aktörlerin katılımının sadece teknik araçların transferiyle sınırlı kalmadığını, aynı zamanda birlikte çalışabilirlik kapasitesini geliştirdiğini göstermektedir. Yerel ekipler, farklı ülkelerden gelen yöntem ve teknolojileri gözlemleme fırsatı bulmuş; bu da kendi operasyonel kapasitelerini yeniden değerlendirmelerine imkân tanımıştır. Özellikle Sendai Çerçevesi'nin "küresel ortaklıkların güçlendirilmesi" ilkesine uygun biçimde, bu tür etkileşimler bilgi paylaşımı, deneyim aktarımı ve dayanışma pratikleriyle afet yönetimini daha kapsayıcı bir hale getirmektedir. Bununla birlikte sınır bölgesinde bulunan Hopa ilçesinde konumlanan HOPAK'ın olağan koşullarda Gürcistan'daki arama kurtarma ekipleri ile sürekli koordinasyonunun bulunması beklense de katılımcıların buna yönelik beyanları olmamıştır.

2.2.10. Küresel İş birliği

Afet Yönetimi ve STK ilişkilerinde Küresel İşbirliğinin sağlanması bakımından benzer durumdaki ülkelerin uygulamalarıyla iş birliği imkanlarının geliştirilmesi önemlidir. Afet Teknolojik kapasitenin geliştirilmesini yanı sıra insani dayanışmanın güçlendirilmesi gerekmektedir. Katılımcıların çoğu bu konuda sınırlı bilgiye sahip olduklarını ifade etse de afetlerde kullanılan termal kameralar, ısı tespit cihazları gibi ileri teknolojik ekipmanların gelişmiş ülkelerden sağlandığını belirtmişlerdir. Bu durum, özellikle uluslararası destek ve teknoloji transferinin, yerel müdahale kapasitesini güçlendirdiğini göstermektedir.

Bir katılımcı (K3), Türkiye'nin de afet dönemlerinde benzer şekilde diğer ülkelere yardım gönderdiğini vurgulamış ve şu örneği paylaşmıştır: "Türkiye de benzer şekilde afet durumlarında diğer ülkelere yardım göndermektedir. Örneğin, Latin Amerika'daki bir depremde veya Yunanistan'daki yangınlarda Türkiye'nin insani yardımda bulunduğunu biliyorum." Bu ifade, afetlerde ülkeler arası dayanışmanın, siyasi çekişmelerin ötesinde insani değerler temelinde yürütüldüğünü göstermesi bakımından dikkat çekicidir.

Katılımcıların değerlendirmeleri, küresel iş birliğinin afet yönetimi süreçlerinde hızlı ve etkili müdahaleyi mümkün kıldığını ortaya koymaktadır. Teknolojik ekipmanların paylaşımı ve ortak kullanımı, ulusal düzeyde STK'ların kapasitesini artırırken, aynı zamanda uluslararası iş birliğinin pratik bir aracı olarak işlev görmektedir. Bulgular, bu tür iş birliklerinin yalnızca afet anına yönelik teknik yardımla sınırlı kalmaması gerektiğini, aynı zamanda standartlaştırılmış tatbikatlar, ortak eğitimler ve bilgi paylaşımı aracılığıyla kalıcı bir öğrenme ve dayanışma ağına dönüştürülmesinin önemini göstermektedir. Bununla beraber Gürcistan ile ve daha özelde Acara Özerk Bölgesi ile böylesi bir anlaşmanın varlığına dair veri bulunmaması bu durumun söylemsel düzeyde kalabileceğine bir örnek olarak görülebilmektedir.

3. Bulguların Tartışılması

Çalışmadan elde edilen bulgular, afet yönetiminde devlet kurumları, yerel yönetimler, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları arasında kurulan koordinasyonun yalnızca operasyonel değil, aynı zamanda yönetişimsel bir mantığa dayandığını göstermektedir. HOPAK'ın AFAD, belediyeler ve ticaret odasıyla geliştirdiği iş birlikleri, Sendai Çerçevesi'nin afet risk yönetişimini güçlendirme önceliğiyle (SFDRR, 2015) uyumlu bir biçimde çok-paydaşlı yapının yereldeki somut karşılığı olarak görülebilir. Bu durum, literatürde STK'ların kriz dönemlerinde tamamlayıcı ve esnek aktörler olarak tanımlanmasıyla örtüşmektedir (Lassa, 2018; Natsios, 1995; Benson

vd., 2001). Katılımcıların vurguladığı ortak tatbikatlar, protokoller ve bilgi paylaşım mekanizmaları, karar alma ile uygulama arasında yatay ve dikey ağların birlikte çalışmasını sağlayarak operasyonel esnekliği artırmaktadır. Koordinasyon eksikliğinin verimlilik kaybına yol açtığını ortaya koyan bulgular (Balcık vd., 2010; Luna, 2001) dikkate alındığında, HOPAK'ın yerelde kurduğu çok yönlü ilişkiler bu açığı kapatma yönünde önemli bir girişim olarak değerlendirilebilir. Ayrıca izin süreçlerinin kolaylaştırılması ve bürokratik engellerin azaltılması, afet anında hızlı karar almayı desteklemekte; düzenli geribildirim döngüleri ise öğrenen bir sistemin kurumsallaşmasına katkı sağlamaktadır. Dolayısıyla koordinasyon, teknik bir iş birliğinin ötesinde, kurumsal hafızayı güçlendiren ve kaynak kullanımını optimize eden bir yönetim pratiği olarak öne çıkmaktadır.

Afet anında toplumun geniş kesimlerinin gönüllü olarak sürece dâhil olduğunu, ancak bu katılımın niteliğinin farklılaştığı da görülmektedir. Maddi yardımlar, fiziksel katkılar veya sembolik dayanışma biçimleri, toplum temelli afet yönetiminin yereldeki somut yansımalarıdır. Bununla birlikte, teknik bilgi ve uzmanlık gerektiren görevler gönüllülerin doğrudan müdahalesine kapalıdır; bu da gönüllü mobilizasyonu ile profesyonel kapasite arasında tamamlayıcı bir iş bölümünün kurulduğunu ortaya koymaktadır. Sendai Çerçevesi'nin "toplumun tüm kesimlerinin dâhiliyeti" ve "yeniden daha iyi inşa" ilkeleriyle uyumlu olan bu tablo, dayanıklılığın ancak gönüllülük ve profesyonelliğin dengeli bir şekilde bir arada var olmasıyla mümkün olabileceğini göstermektedir. Katılımda cinsiyet ya da yaş temelli belirgin farklılıklar gözlenmemekle birlikte, kadın temsiliyetinin düşük oluşu kapsayıcılık açısından sınırlı bir tablo ortaya koymaktadır. Ayrıca katılımcıların dile getirdiği "duygusal reflekslerle müdahale riski", gönüllülüğün mutlaka eğitim, rehberlik ve yönlendirme ile desteklenmesi gerektiğini göstermektedir. Dolayısıyla HOPAK'ın toplumsal duyarlılığı organize etme kapasitesi önemli bir avantaj yaratmakta, ancak gönüllülük ile profesyonellik arasındaki sınırın net biçimde tanımlanması, daha güvenli, kapsayıcı ve dayanıklı bir afet yönetimi pratiği için kritik bir ön koşul haline gelmektedir.

Bulgular, HOPAK'ın afet yönetimindeki kurumsal kapasitesinin temel olarak gönüllülük ve yerel desteklere dayansa da, sürdürülebilir finansman konusunda ciddi sınırlılıklarla karşı karşıya olduğunu göstermektedir. Donanım eksikliklerinin giderilmesi çoğu zaman projeler, özel sektör bağışları ve ad-hoc destekler ile sağlanıp acil mobilizasyonu kolaylaştırırsa da, uzun vadeli kapasiteyi güvence altına almamaktadır. Bu durum, Sendai Çerçevesi'nin risk azaltıma yönelik yatırımların sürekliliği ilkesine doğrudan temas etmektedir. Kaynakların süresizliği operasyonel kapasitede dalgalanmalar yaratırken, çok yıllık ve çekirdek giderleri güvence altına alan bütçe modelleri kurumsal istikrar için zorunlu hale gelmektedir. Katılımcıların da vurguladığı gibi, hızlı müdahaleler için anlık bağışlar faydalı olabilir; ancak bakım, yenileme ve ekipman modernizasyonu gibi süreklilik gerektiren alanlarda bu yöntem yetersizdir. Dolayısıyla, yerel düzeyde çekirdek bütçenin kamu desteğiyle güvence altına alındığı, eş-finance ve performans göstergeleriyle desteklenen hibrit bir model, hem gönüllü kapasitesini istikrarlı kılacak hem de afet sonrası "daha iyi inşa" anlayışını kalıcı bir kurumsal pratiğe dönüştürecektir.

Çalışmanın bulguları, Hopa örneğinde afet yönetimi süreçlerinin yalnızca merkezi planlamaya değil, yerel coğrafi koşullar ve toplumsal özelliklere göre uyarlanan bir bilgi üretim sürecine de dayandığını göstermektedir. Drone taramaları, tehlike haritaları ve uzman incelemeleriyle desteklenen teknik araçlar, bölgenin yer şekilleri ve altyapısal özellikleriyle birleştirildiğinde, riskin anlaşılmasından hazırlığa uzanan bir hat kurulmaktadır. Bununla birlikte, katılımcıların vurguladığı üzere, sosyo-ekonomik profil, kültürel pratikler ve halkın afetlere karşı duyarlılığı da bu sürecin ayrılmaz parçalarıdır. Örneğin, okul temelli eğitimler ve bilgilendirme

toplantıları, yalnızca bireysel farkındalık yaratmakla kalmamakta, aynı zamanda yerel risk profiline uygun bir toplumsal hazırlık zeminini güçlendirmektedir. Fakat bu süreçlere katılımın artırılması da elzemdir. Bu tablo, Sendai Çerçevesi'nin hem "afet risklerini anlamak" hem de "etkin müdahale için hazırlığı geliştirmek" yönündeki öncelikleriyle örtüşmektedir. Ancak bazı alanlarda bilgi boşlukları ve uygulama zorlukları gözlenmekte, bu da risk envanterinin düzenli güncellenmesini ve ölçülebilir göstergelerle (örneğin tatbikat performansı, eğitim sonrası farkındalık düzeyi) takip edilmesini gerekli kılmaktadır. Dolayısıyla, yerel bilgi ile teknolojik araçların buluştuğu ve toplumsal özelliklere göre uyarlanmış hazırlık programlarının hayata geçirildiği bir model, afet yönetiminde hem etkinlik hem de kapsayıcılık açısından kritik görünmektedir.

Kahramanmaraş depremleri sırasında uluslararası arama-kurtarma ekiplerinin Türkiye'de yürüttüğü faaliyetler, afet yönetiminde karşılıklı öğrenmenin ve teknolojik paylaşımın önemini somut biçimde ortaya koymuştur. Katılımcıların aktardığı üzere, farklı ülkelerden gelen ekiplerin kullandığı termal kameralar, akustik dedektörler ve alternatif arama yöntemleri, yerel aktörler için yeni deneyim alanları yaratmıştır. HOPAK'ın doğrudan bu tür uluslararası temasları sınırlı kalsa da gözlemler yabancı ekiplerle ortaklaşa çalışma pratiklerinin sahada öğrenme fırsatlarını artırdığını göstermektedir. Bu tablo, Sendai Çerçevesi'nin "hazırlık kapasitesinin geliştirilmesi" ve "küresel ortaklıkların güçlendirilmesi" yönündeki öncelikleriyle uyumludur. Ancak deneyimlerin kalıcı kurumsal kapasiteye dönüşebilmesi için formel ağlara katılım, ortak tatbikatlara dâhil olma, hatta karşılıklı staj ve eğitim müfredatı gibi mekanizmalar kritik görünmektedir. Böylece uluslararası iş birliği, yalnızca afet anına özgü ad-hoc bir destek olmaktan çıkarak, uzun vadeli kurumsal öğrenme ve dayanıklılık inşasının parçası hâline gelebilir. HOPAK örneği, afet yönetiminin farklı düzlemlerinde koordinasyon kurarak, toplum temelli afet yönetimi anlayışını işletmesi ve yerel risklere uyum sağlamasıyla yönetim mantığının sahadaki önemli bir karşılığını sunmaktadır. Ortak tatbikatlar, yerel uyarlamalar ve gönüllü mobilizasyonu profesyonel sınırlarla dengeleme çabası, dayanıklılığın yalnızca teknik değil aynı zamanda toplumsal bir inşa olduğuna işaret etmektedir. Bununla birlikte, finansman bağımlılığı, donanım eksiklikleri ve profesyonelleşme ihtiyacı, kurumun operasyonel kapasitesini sınırlayan temel darboğazlar olarak öne çıkmaktadır. Bu tablo, STK'ların afet yönetimindeki tamamlayıcı rolünü teyit ederken, aynı zamanda daha sürdürülebilir ve kurumsal destek mekanizmalarının zorunluluğunu göstermektedir.

Sonuç

Çalışma kapsamında afet yönetim süreçlerinde STK'ların artan önemi ve bunların yerel düzeyde nasıl etkin hale geldiği ortaya konulmaya çalışılmıştır. Türkiye afetlerden sürekli olarak etkilenmektedir. Her bölgede deprem gibi afetler meydana gelirken, Doğu Karadeniz gibi bazı bölgelerde sel, heyelan ve kaya düşmesi gibi afetler daha yoğun olarak yaşanmaktadır. Bu alanlarda afet risklerinin azaltılması, müdahale imkânlarının artırılması ve toplumsal dayanıklılığın sağlanması gibi konular bakımından iş birliklerinin geliştirilmesi oldukça önemlidir. Çalışma kapsamında Artvin ili Hopa ilçesi merkezli olarak kurulan ve yerel ölçekli bir STK olan HOPAK, Sendai Çerçevesi gibi uluslararası bir politika belgesine dayandırılarak analiz edilmiştir. Yapılan değerlendirmelerde yerel STK'ların kurumsal aktörlerle ilişkileri ve sahadaki operasyonel faaliyetleri bakımından afet yönetiminde önemli roller üstlendikleri tespit edilmiştir.

Katılımcılardan gelen dönütler doğrultusunda devlet STK koordinasyonunun hem resmi hem de gayri resmi kanallar üzerinden sürdürüldüğü gözlemlenmiştir. AFAD ile akredi-

tasyon süreçleri, ortak tatbikatlar, bilgi paylaşım hatlarının kurulması ve koordinasyon toplantılarının yanı sıra Whatsapp gibi haberleşme uygulamaları üzerinden yapılan temaslar karar ve uygulama arasındaki süreci kolaylaştırmakta ve bağı kurmaktadır. Yine bu araçlar vasıtasıyla ihbar akışının yerel ile buluşma süreçleri ile belediye ve ticaret odasının desteklerinin devreye girmesi, sorumluluk paylaşımının örnekleri olarak görülmektedir. Bu süreçlerin hiyerarşik bir ilişkinin dışında tamamlayıcılık ve esneklik pratikleri üzerinden işlediği de tespit edilmektedir. Zaman zaman bilgi akışında ve kaynakların edinilmesinde sınırlılıklar da olduğu gözlemlenmektedir. Burada Sendai Çerçevesi'nde açıklandığı gibi devletlerin öncelikli işlevleri gözlemlenirken yerel bilginin kamu kaynakları ile birleşebildiği ortak alana da çalışmanın bulguları işaret etmektedir.

Katılım boyutu açısından bakıldığında afet sırası ve sonrasında dayanışma ve mobilizasyonun en üst seviyelere çıktığı görülebilmektedir. Bununla birlikte Downs'ın (1972) ilgi döngüsünde olduğu gibi zamanla sönümlenen bir katılımcılığı da görebilmek mümkün olmaktadır. Bu yüzden sürekliliğin kamusal güvencelerle ve teşviklerle güvence altına alınmasına olan ihtiyaç ortaya çıkmıştır. Teknik müdahalelerin uzmanlık gerektirdiği kabulü, gönüllülüğün eğitim-sertifika ve akreditasyon süreçleriyle sınırlarının belirlenmesini zorunlu kılmaktadır. Ayrıca mevcut örneklerin gösterdiği üzere kadınların ve gençlerin hem temsiliyetinin hem de arama kurtarma faaliyetlerine katılımının teşvik edilmesi ile bu sınırlılık ortadan kalkabilecektir.

Risk belirleme ve yerel uyarılma bulguları, Hopa gibi sel/heyelan baskın coğrafyalarda teknolojik araçlar (drone taramaları, tehlike haritaları), uzman incelemeleri ve yerel gözlemlerin bir arada çalıştığında güvenilir bir risk envanteri ürettiğini göstermektedir. Ancak bu envanterin döngüsel olarak güncellenmemesi, sahada belirsizlik doğurabilir. Okul temelli eğitimler ve yerel bilgilendirme toplantıları, yalnızca bireysel farkındalığı değil, bölgesel risk profiline uygun toplumsal hazırlık zeminini de güçlendirir niteliktedir ancak bunların artırılması ve tüm halkta karşılığının bulunması için çalışılması elzemdir. Bu hat, Sendai'nin "riskleri anlamak" ve "hazırlığı geliştirmek" önceliklerinin yereldeki somut karşılığıdır.

Küresel iş birliği boyutunda bakıldığında, Kahramanmaraş depremlerinde farklı ülkelerden gelen ekiplerin yöntem ve ileri teknolojilerinin (termal, akustik vb.) sahada karşılıklı öğrenme yarattığı gözlemlenmiştir. Bu temasların kalıcı kapasiteye dönüşmesi için formel ağlara katılım, ortak tatbikat protokolleri, karşılıklı eğitim/staj ve teknoloji paylaşım anlaşmaları gibi araçların devreye alınması gerekmektedir. Sınır konumlu Hopa'da komşu ülke ekipleriyle süregiden bir iş birliği mekanizmasının görünür olmaması ise geliştirilmesi gereken bir boşluğa işaret etmektedir.

Sonuç olarak, HOPAK örneği, afet yönetiminde çok-paydaşlı koordinasyonun, gönüllülük-profesyonellik dengesinin ve yerel uyarlamaların sahada nasıl işlediğini gösterirken, aynı zamanda sürdürülebilir finansman ve kurumsal kapasite inşasının ne kadar kritik olduğunu ortaya koymuştur. Bulgular, Sendai Çerçevesi'nin riskin anlaşılması, yönetişimin güçlendirilmesi, yatırımların sürekliliği ve daha iyi yeniden inşa gibi önceliklerini somut biçimde yansıtmaktadır. Bununla birlikte, proje tabanlı kaynaklara bağımlılık, ekipman eksiklikleri ve sınırlı profesyonelleşme ihtiyacı, bu tür yerel STK'ların kırılgan yönlerini açıkça göstermektedir. HOPAK'ın deneyimi, afet yönetiminde yalnızca devlet kurumlarının değil, toplumun tüm kesimlerinin katılımının gerekli olduğunu; ancak bu katılımın etkili olabilmesi için gönüllülüğün eğitim ve sertifikasyonla desteklenmesi, çekirdek bütçe ve çok yıllık finansman modellerinin devreye sokulması ve uluslararası iş birliği ağlarına daha sistematik biçimde katılım sağlanması gerektiğini göstermektedir. Bu açıdan, HOPAK yalnızca yereldeki dayanıklılığın inşasında değil, aynı za-

manda afet yönetiminde yönetim mantığının kurumsallaşmasında da öğretici bir örnek sunmakta; gelecekteki araştırmalar için daha kapsayıcı, uzun dönemli ve çok yöntemli çalışmalara ihtiyaç olduğunu ortaya koymaktadır.

KAYNAKÇA

- AFAD. (2012). *Ulusal Deprem Stratejisi ve Eylem Planı (UDSEP-2023)*. <https://www.afad.gov.tr/udsep-2023>
- AFAD. (2013). *Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP)*. <https://www.afad.gov.tr/turkiye-afet-mudahale-planı>
- AFAD. (2022). *Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP) 2022–2030*. <https://www.afad.gov.tr/turkiye-afet-risk-azaltma-planı-tarap>
- AFAD. (2025). *Hakkımızda*. <https://www.afad.gov.tr/kurumsal/hakkımızda>
- AFAD. (2025). *Açıklamalı afet yönetimi terimleri sözlüğü (AAYTS)*. T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-soz-lugu>
- AFAD. (2025). *Türkiye Afet Sonrası İyileştirme Planı (TASİP)* https://www.afad.gov.tr/kurum-lar/afad.gov.tr/e_Kutuphane/Planlar/TASIP/23052025-TASIP.pdf
- BALÇIK, B., Beamon, B. M., Krejci, C. C., Muramatsu, K. M., & Ramirez, M. (2010). Coordination in humanitarian relief chains: Practices, challenges and opportunities. *International Journal of production economics*, 126(1), 22-34. <https://doi.org/10.1016/j.ijpe.2009.09.008>
- BANG, H. N. (2024). Displacement-induced destitution in Cameroon: Seeking durable livelihood solutions for internally displaced persons. *Cogent Social Sciences*, 10 (1), 2411861. <https://doi.org/10.1080/23311886.2024.2411861>
- BRAUN, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp0630a>
- BENSON, C., Twigg, J., & Myers, M. (2001). NGO initiatives in risk reduction: An overview. *Disasters*, 25 (3), 199–215. <https://doi.org/10.1111/1467-7717.00172>
- Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2023). *2023 Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu*. <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/03/2023-Kahraman-maras-ve-Hatay-Depremleri-Raporu.pdf>
- DOĞAN, B. (2023). Afet yönetiminde STK'ların rolü: HOPAK örneği. İçinde İ. Akbal & T. Kurşuncu (Ed.), *Sivil toplum üzerine araştırmalar* (ss. 109–126). Nobel Bilimsel Eserler.
- DOWNS, A. (1972). Up and down with ecology: The issue-attention cycle. *The Public Interest*, 28, 38–50. https://fbaum.unc.edu/teaching/articles/Downs_Public_Interest_1972.pdf
- FREEMAN, P. K., Martin, L. A., Linnerooth-Bayer, J., Mechler, R., Pflug, G., & Warner, K. (2003). *Disaster risk management: National systems for the comprehensive management of disaster risk and financial strategies for natural disaster reconstruction*. Inter-American Development Bank, Sustainable Development Department, Environment Division. <https://www.academia.edu/download/71935987/getdocument.pdf>
- HOPAK. (2020). *Hopa Arama ve Kurtarma Derneği Şehir Ödülleri Sunusu*.
- HOPAK. (2023). *Hopa Arama ve Kurtarma Derneği Tüzüğü*.
- Hürriyet. (2015, 26 Ağustos). Hopa yaralarını sarıyor: 8 kişinin öldüğü selde 3 kişi de kayıp. *Hürriyet*. <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/hopa-yaralarini-sariyor-8-kisinin-ol-dugu-selde-3-kisi-de-kayip-29899508>

- IFRC. (2025). *What is a disaster*. International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies. <https://www.ifrc.org/our-work/disasters-climate-and-crises/what-disaster>
- JALALI, R. (2002). Civil society and the state: Turkey after the earthquake. *Disasters*, 26 (2), 120–139. <https://doi.org/10.1111/1467-7717.00196>
- KASAPOĞLU, A., & Ecevit, M. (2003). Impact of the 1999 East Marmara Earthquake in Turkey. *Population and Environment*, 24 (4), 339–358. <https://doi.org/10.1023/A:1022453722574>
- LASSA, J. A. (2018). Roles of non-government organizations in disaster risk reduction. *Oxford Research Encyclopedia of Natural Hazard Science*. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780199389407.013.45>
- LUNA, E. M. (2001). Disaster mitigation and preparedness: The case of NGOs in the Philippines. *Disasters*, 25 (3), 216–226. <https://doi.org/10.1111/1467-7717.00173>
- MACİT, İ. (2019). Bütünleşik afet yönetiminde Sendai Çerçeve Eylem Planının beklenen etkisi. *Doğal Afetler ve Çevre Dergisi*, 5 (1), 175–186. <https://doi.org/10.21324/dacd.421564>
- NATSİOS, A. S. (1995). NGOs and the UN system in complex humanitarian emergencies: Conflict or cooperation? *Third World Quarterly*, 16 (3), 405–420. <https://doi.org/10.1080/01436599550035979>
- OKUNOLA, O. H. (2024). Stakeholder engagement in disaster recovery: Insights into roles and power dynamics from the Ahr Valley, Germany. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 94, 104455. <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2024.104960>
- ÖZERDEM, A. (1999). Tiles, Taps And Earthquake-Proofing: Lessons For Disaster Management in Turkey. *Environment and Urbanization*, 15(2), 11:2., 177-180. <https://dx.doi.org/10.1177/095624789901100215>
- PLATT, S., & Drinkwater, B. D. (2016). Post-earthquake decision making in Turkey: Studies of Van and İzmir. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 17, 220–237. <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2016.03.010>
- REVTİUK, Y., & Ivanova, T. (2024). Implementation of the community resilience approach in crisis management of Ukraine. *European Research Studies Journal*, 27 (Special Issue A), 712–731. <https://doi.org/10.35808/ersj/3745>
- SANATKHAH, A. (2025). The role of non-governmental organizations in efficient flood crisis management. *Disaster Prevention and Management Knowledge*, 34 (1), 43–59. <https://dpmk.ir/article-1-701-en.html>
- SARI, B. (2022). AFAD ve FEMA stratejik planlarının afet yönetimi ve Sendai Çerçevesi açısından analizi. *Emergency Aid and Disaster Science*, 2 (1), 10–18. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2974561>
- BALABAN, M. Şenol (2024). SENDAI Afet Risk Azaltma Çerçevesi ve yerel yönetimlerde risk azaltma faaliyetleri ile ilişkisi bağlamında Türkiye kentleri. *Şehir & Toplum*, 28, 41–56. <https://avesis.metu.edu.tr/yayin/0ab3103c-dab6-4076-9248-27b40ef091fe/sendai-afet-risk-azaltma-cercevesi-ve-yerel-yonetimlerde-risk-azaltma-faaliyetleri-ile-iliskisi-baglaminda-turkiye-kentleri>
- Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı. (2023, 16 Şubat). *Kahramanmaraş depremleri ve sivil toplum – Gözlem notları I*. <https://tusev.org.tr/kahramanmaraş-depremleri-ve-sivil-toplum-gozlem-notlari-i-yayimlandi/>

- United Nations International Strategy for Disaster Reduction (UNISDR). (2005). Hyogo Framework for Action 2005–2015: *Building the resilience of nations and communities to disasters (HFA)*. https://www.unisdr.org/files/1037_hyogoframeworkforactionenglish.pdf
- United Nations Office for Disaster Risk Reduction (UNDRR). (2015). *Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015–2030 (SFDRR)*. <https://www.undrr.org/implementing-sendai-framework/what-sendai-framework>
- Resmî Gazete. (2020). *Afet ve Acil Durumlara İlişkin Hizmet Standartları ve Akreditasyon Esaslarının Belirlenmesi Hakkında Yönetmelik*. (2020, 29 Temmuz). *Resmî Gazete* (Sayı: 31200). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/07/20200729-1.htm>
- Turkish Red Crescent Society. (2006). *International disaster response law: 1999 Marmara earthquake case study*. Ankara: Turkish Red Crescent Society. https://disaster-law.ifrc.org/sites/default/files/media/disaster_law/2020-09/report-turkey.pdf
- YILDIZ, M. (2024). *Kamu politikası analizi: Kamusal sorunların teşhisi ve çözümü*. Gazi Kitabevi.

EXTENDED ABSTRACT

This study investigates the role and effectiveness of local non-governmental organizations (NGOs) in disaster management, using the Hopa Search and Rescue Association (HOPAK) as a case study. The research is situated within the conceptual and policy framework of the Sendai Framework for Disaster Risk Reduction (2015–2030), which emphasizes multi-actor governance and highlights local-level participation and resilience as fundamental pillars in disaster risk reduction.

Turkey, due to its geographical and geological characteristics, is highly susceptible to various natural disasters, particularly earthquakes, floods, and landslides. In response to these increasing risks, local NGOs have emerged as critical actors in both preparedness and response activities. HOPAK was established in 2016 in Artvin's Hopa district following severe floods and landslides in 2015. The organization operates on a volunteer basis and aims to provide immediate intervention during disasters, as well as conduct public awareness campaigns and training programs to build community resilience.

The study utilizes a qualitative research design and employs semi-structured interviews to examine how HOPAK aligns its activities with the four priorities and guiding principles of the Sendai Framework: (1) understanding disaster risk, (2) strengthening disaster risk governance, (3) investing in resilience, and (4) enhancing disaster preparedness for effective response. Interviews were conducted with 10 active volunteers and administrators of HOPAK between July 3 and July 30, 2024. Thematic analysis was used to categorize responses around core disaster management dimensions such as coordination, stakeholder roles, participation, and capacity development.

Findings demonstrate that HOPAK plays a significant role in local disaster management through its cooperation with public institutions, especially Turkey's Disaster and Emergency Management Authority (AFAD), municipalities, and private sector partners. By participating in official accreditation programs and joint simulation exercises with AFAD, HOPAK has established operational legitimacy and the ability to act effectively in emergencies. Volunteers come from diverse professional backgrounds—such as healthcare, mountain rescue, diving, and fire-fighting—enabling the organization to respond to a wide range of disaster scenarios.

Moreover, the study finds that HOPAK is engaged in community-based risk identification and preparedness initiatives. These include educational programs in local schools, social media

outreach, and hands-on rescue training for volunteers. This aligns with the Sendai Framework's emphasis on locally-informed, inclusive disaster planning. The organization has also participated in disaster responses beyond its home region, including the 2023 Kahramanmaraş earthquakes, further demonstrating its growing national capacity.

However, the research identifies several structural and operational challenges. These include limited financial resources, lack of high-tech equipment, and insufficient access to continuous professional training. To address these issues, HOPAK collaborates with local business entities and applies for regional and European Union funding programs. These partnerships have allowed the organization to improve its capacity incrementally despite systemic constraints.

Another core theme is institutional coordination. The study shows that disaster response becomes significantly more effective when central government institutions, local authorities, and NGOs work in alignment. HOPAK's effectiveness is largely attributed to its pre-existing relationships with local administrative bodies and its ability to act as a bridging institution between government and the community. Nonetheless, greater efforts are needed to enhance international cooperation and knowledge exchange, particularly in adopting global best practices and technologies.

In conclusion, the case of HOPAK illustrates how local NGOs can act as vital stakeholders in disaster risk governance when empowered through appropriate legal frameworks, accreditation mechanisms, and multi-level partnerships. The study contributes to the literature by presenting an example of localized NGO engagement that is both responsive to regional needs and aligned with international disaster risk reduction principles. Strengthening such local NGOs through sustained funding, institutional support, and international collaboration is essential for building more resilient societies in disaster-prone areas.